

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket

TOIMINTASUUNNITELMA 2018

Yhteiskunnan ja työmarkkinoiden tilanne

Vuosi 2018 on Sipilän hallituksen viimeinen kokonainen toimintavuosi. Se tulee suurella todennäköisyydellä panostamaan strategisiksi työelämäuudistuksiksi luonnehtimiinsa hankkeisiin ja työryhmiin, jotka ovat viivästyneet ja mutkistuneet. Paineet työelämän ”joustavoittamiseen” ja sopimusjärjestelmän ”uudistamiseen” siis kasvavat.

Yksi suuri hanke on SOTE-uudistus, mukaan lukien maakuntauudistus. PAMille on tärkeää, että sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistamisessa taataan jäsenistölle tärkeiden julkisten palveluiden helppo saatavuus ja edullinen hinta. Tässä on huomioitava kauppojen aukiolojen laajenemisen myötä työn ja perheen yhteensovittaminen päivähoitopalvelujen avulla. Mikäli maakuntahallinnon uudistaminen toteutuu, on tärkeää aktivoida jäsenistömme maakuntatason päätöksentekoon eli herättää kiinnostus poliittiseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

Vuonna 2018 käydään kahdet vaalit: alkuvuodesta presidentinvaalit ja maakuntavaalit arviolta lokakuussa. Ehdokasasettelu maakuntavaaleihin suljettaneen loppukeväästä. Aktiivinen kampanjointivaihe on syksyllä. Maakuntavaltuustot aloittavat toimintansa vuoden 2019 alussa. Maakunta- ja soteuudistukset astuvat voimaan vuonna 2020.

Maakunta-, sote- ja valinnanvapauslait käsitellään heti alkuvuodesta 2018 eduskunnassa ja vahvistetaan kesäkuussa. Samalla katse siintää jo eduskunta- ja EU-vaaleihin vuonna 2019. Silti jo mainittujen maakuntavaalien aikana 2018 voi nousta esiin työelämäteemoja. Tästä syystä varaudumme pitkäkestoiseen vaikuttamiseen ja viestintään.

Suomalaisen puoluekentän muuttuminen kuluvan hallituskauden aikana on lisännyt tarvetta vuoropuhelulle puolueiden kanssa. Presidentinvaalit ja maakuntavaalit voivat tuoda suuriakin heilahteluja puolueiden kannatuslukemiin. Vuoden 2018 aikana täytyy siis keskustella kaikkien puolueiden kanssa. Vuoropuhelulla puolueiden ohjelmatyötä tekevien kanssa haluamme varmistaa, että työelämä kehittyy turvallisesti ja oikeudenmukaisesti riippumatta vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeisestä hallituskoalitiosta ja hallitusohjelmasta.

Taloudessa ja työllisyydessä paremmat näkymät

Loppuvuonna 2017 eri talousennusteiden yhteinen näkemys on, että kuluvan vuoden talouskasvu on kolmen prosentin luokkaa ja seuraavana vuonna kahden ja puolen prosentin tasoa. Pitkän kituliaan kasvun jälkeen alkanut nousu on huojentava. Epävarmaa on, että kuinka kauan talouskasvu kestää. Vahvinta kasvu on ollut rakennusalalla ja viennissä, mutta nousukausi näkyy myös yksityisillä palvelualoilla. Viennin kasvu jakautuu melko tasaisesti eri teollisuudenaloille lukuun ottamatta elintarviketeollisuutta, joka on vaikeuksissa. Ylipäätään kasvu on siis melko ripeää. Verrattuna muihin pohjoismaihin Suomen bruttokansantuote on kuitenkin jäänyt vuosien 2008-2016 aikana noin kymmenen prosenttia jälkeen.

Työttömyysasteen trendi oli elokuussa 2017 Tilastokeskuksen mukaan 8,6 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita 202 000. Vuonna 2018 työttömyysasteen odotetaan laskevan noin kahdeksaan prosenttiin. Työllisiä oli vuoden 2017 elokuussa 2 502 000, mikä on 7 000 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Sipilän hallituksen tavoite on, että työllisyysaste kohoaa 72 prosenttiin vaalikauden loppuun mennessä. Työllisyysasteen trendi on nyt 69,4 prosenttia. Vaikka työllisyys paranee, ei hallitus tavoitettaan todennäköisesti saavuta. Muihin pohjoismaihin verrattuna Suomen työllisyysaste on keskimäärin noin

kymmenen prosenttiyksikköä matalampi. Matala työllisyysaste selittää ison osan Suomen julkisen talouden ongelmista.

Työttömien työnhakijoiden määrä on kääntynyt laskuun muun muassa myyjien, siivoojien ja kokkien ammattiryhmissä. Vastaavasti avoimien työpaikkojen määrät yksityisillä palvelualoilla ovat nousussa, mutta on pantava merkillä tarjottujen työsuhteiden usein heikko laatu.

PAM osallistuu talouspoliittiseen keskusteluun ja tuo suuren yleisön tietoon yksityisten palvelualojen palkansaajia koskevia aiheita: osa-aikatyöstä aiheutuvat ongelmat, muun silpputyön palkansaajille aiheuttama ahdinko, suurimpien kasvukeskusten asumiskustannusten kohtuuton kasvu ja palvelualojen palkkakehitys verrattuna muihin palkansaajiin. Kotimainen kulutuskysyntä on takavuosina pitänyt työllisyyden edes kohtuullisella tasolla. Useilla palvelualoilla on jo työvoiman saatavuusongelmia johtuen matalasta palkkauksesta ja heikoista työsuhteista. Osa-aikaisten työsuhteiden tyypillisin syy on kokoaikaisen työn puute eikä palkansaajan oma tahto. Tilanteen tyypillinen seuraus on, että ihminen ei tule palkallaan toimeen. Tästä aiheutuu kustannuksia veronmaksajille.

Julkisessa keskustelussa sopimusjärjestelmä on voimakkaan kritiikin kohteena. Työnantajien tavoitteena on siirtää työehtoja paikallisesti sovittaviksi ja vähentää sitä kautta työehtosopimusten yleissitovuuden vaikutusta. Moni asettaa paikalliselle sopimiselle ylimitoitettuja odotuksia. Samalla nykyisestä TES-pohjaisesta sopimismallista pyritään luomaan vanhanaikaista ja jäykkää kuvaa. PAM tarkoittaa paikallisella sopimisella sopimista, jossa sovitaan joko työntekijöille työehtosopimusta paremmista ehdoista tai työehtosopimuksen määräyksistä toisin työehtosopimuksen antamien mahdollisuuksien puitteissa.

Pyrimme kääntämään julkisen keskustelun paikallisesta sopimisesta työntekijöiden eduksi. Jotta paikallinen sopiminen voi hyödyttää työntekijöitä, tulee työpaikoilla olla osaamista ja uskallusta sopia asioista paikallisesti. Paikallisen sopimisen valmiuksia kehitetään erityisesti lisäämällä luottamushenkilöiden määrää ja toimintamahdollisuuksia tarjoamalla paikallisen sopimisen koulutusta luottamusmiehille eri muodoissa. Osana paikallista sopimista tukevaa koulutusta lisätään luottamusmiesten yritystalous- ja liiketoimintaosaamista.

Liiton työntekijöillä on roolinsa paikallisen sopimisen lisääntyessä. He tulevat osallistumaan siihen paikallisen tason asiantuntijoina - neuvojen antajina sekä erimielisyysasioiden ratkojina. Valmistaudumme paikallisen sopimisen lisääntymiseen kehittämällä toimitsijoiden osaamista.

Vuonna 2018 astuu uudet luottamushenkilöt tehtäviinsä. Tästä syystä peruskurssien määrää on kasvatettu ja budjetissa on varauduttu täysiin osallistujamääriin. Luottamushenkilöiltä tullaan edellyttämään perehdytyksen suorittamista ennen peruskurssille osallistumista. Perehdytyksen voi suorittaa alueilla lähipäivissä tai verkkokoulutuksena omatoimisesti. Mikäli alueen lähipäivään osallistuminen aiheuttaisi ansionmenetystä, on budjettiin varattu ansionmenetyksen korvaamista varten rahaa kurssipäivärahan- ja stipendien maksamista varten. Tavoitteena on, että ansionmenetyksen korvaaminen lisäisi perehdytyksen suorittavia luottamushenkilöitä sekä yhtenäistää peruskurssille osallistuvien tiedollista lähtötasoa.

Liittokierrokselle

Palvelualojen ammattiliiton työehtosopimukset neuvoteltiin kilpailukyky sopimuksen pohjalta pääosin keväällä 2016. Avoimeksi jäivät elokuvateatteri-, puhelin- ja yhteyskeskus- sekä muuttopalvelualoja koskevat työehtosopimukset. Hiusalalla saavutettiin useampivuotinen neuvotteluratkaisu keväällä 2017. Monien vaiheiden jälkeen puhelin- ja yhteyskeskus- sekä muuttopalvelualojen työehtosopimusneuvottelut siirtyivät keväälle 2018.

Keväällä 2017 Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n irtisanomat keskusjärjestösopimukset on pääosin sisällytetty eri työehtosopimusten osaksi. Keskusjärjestöjen välisten sopimusten irtisanominen lisäsi osaltaan epäluottamusta työnantajien sopimustoimintaan ja loi lisää painetta liittokohtaiselle työehtosopimuskierrokselle.

Kilpailukyky sopimuksessa linjattiin ns. Suomen mallin käyttöönotosta palkkapolitiikan ja palkankorotusten määrittäjänä seuraavilla neuvottelukierroksilla. Varsinaisesti sen yksityiskohdista piti sopia keväällä 2017, mutta siitä ei lopulta koskaan neuvoteltu laajemmin eri työmarkkinaosapuolten välillä. Suomen malli ei siten toteutune. Jokainen liitto käy omat liittokohtaiset työehtosopimusneuvottelunsa. Talven 2017-2018 liittokierroksen avasivat metsäteollisuuden- ja teknologiateollisuuden toimialat. Myös hiihtokeskus- ja ohjelmapalvelualojen työehtosopimuksista neuvottelut käydään loppuvuodesta 2017. Vaikka Suomen mallia ei syntyneekään, työnantajat ovat koordinoineet yksipuolisesti palkankorotuksia. Työnantajat esittivät lokakuussa 2017 palkankorotusten lähtökohdaksi 0-korotuksia mm. paperiteollisuudessa.

Jopa pääministeri Sipilä myönsi tuolloin julkisuudessa, että 0-palkkaratkaisu ei ole riittävä. Jäsenkyselyissä on tullut vahva viesti vaatia palkankorotuksia tulevilla neuvottelukierroksella sekä työehtojen laadullista parantamista toimialoittain. Näille on perusteet. Ensinnäkin maailman talouden ja Suomen kansantalouden positiivisena jatkuva kasvuvire luovat vankan pohjan vaatimuksille palkankorotuksista ja työehtojen parantamiselle. Toiseksi palkankorotukset ovat olleet takavuosina maltillisia. Kolmanneksi keskitetyissä ratkaisuissa ovat myös monet eri alojen työehtojen uudistamistarpeet jääneet vähemmälle.

Kilpailukyky sopimuksen jälkeisessä ilmapiirissä neuvottelut ovat varsin politisoituneet ja niitä seurataan tarkalla silmällä niin päättäjien kuin mediankin toimesta. Syksyn 2017 vientiteollisuuden neuvottelutulokset määrittävät pitkälle sitä, millaisia olettamia eri sidosryhmillämme on meidän neuvotteluihin. On suuri haaste saada ilmatila haltuun julkisessa keskustelussa sillä, miksi matalapalkkaisten alojen on saatava tavoitteitaan läpi – erityisesti jos vientivetoisten alojen työntekijät eivät saavuta omiaan. Onnistuminen vaatii herkkää viestintää ja kykyä sanoittaa PAMin tavoitteita. Hankaluutena on julkinen ilmapiiri, jossa lähes kaikkea työelämän kehitystä pidetään herkästi lupaavan talouskehityksen esteenä tai vähintään hidasteena. PAM jatkaa #onkoreilua-teeman ylläpitämistä ja kehittää sitä kohdennetusti neuvottelukierroksen viestintään sekä sidosryhmätoimintaan.

Enemmistö PAMin päätoimialojen työehtosopimuksista on katkolla tammikuussa 2018. Neuvottelukierrokselle lähdetään suotuisissa talousnäkymissä. Silti talven työehtojen neuvottelukierroksesta tulee tiukka ja haasteellinen. Kierroksella onnistumien vaatii meiltä vahvaa sisäistä yhteistyötä ja järjestöllisistä voimaa.

Kaupan liikevaihtokuvaaja on kasvanut heinäkuussa 1,5 % ja elokuussa 2,8 % verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Matkailu- ja ravitsemusalan liikevaihtokuvaaja on heinäkuussa 5,7 % ja kesäkuussa 5,0 % korkeammalla kuin edellisenä vuonna. Pienemmistä aloista hiihtokeskukset ja kuvapalvelut ovat erityisen vahvassa tilanteessa.

Kuluttajien luottamusindikaattorit sekä suhteessa kansantalouteen, että omaan talouteen ovat lähes ennätystasolla. Yksityisten palvelualojen kannalta kuluttajien luottamuksen nousu on erittäin merkittävä asia, koska alojen kysyntä perustuu yksityisiin kuluttajiin.

Edunvalvonta on kansainvälistä työtä

Työ ja sen tekeminen ovat murroksessa meillä ja muualla. Esimerkiksi automatisaatio ja robotisaatio ovat globaaleja ilmiöitä, jotka vaikuttavat palvelualoilla ympäri maailmaa. Kyse on myös sosiaalisesta ja taloudellisesta oikeudenmukaisuudesta: kuinka työ ja sen hedelmät tulevaisuudessa jaetaan. Euroopan talous näyttää valoisammalta kuin vuosiin. Talouskasvun seurauksena myös työttömyys vähenee. Ympäri Eurooppaa vaatimukset työntekijöiden aseman ja palkkojen parantamiseksi vahvistuvat. Ay-liike vaatii nyt kohennusta Euroopan talouskriisin seurauksena kurjistuneeseen asemaan.

PAMille keskeisiä foorumeja globaalityölle ovat maailmanliittomme UNI Global ja IUF. Liitolla on molemmissa organisaatioissa hallituspaikka. Yksityisten palvelualojen tulevaisuutta ja liittojen roolia linjataan seuraavaksi nelivuotiskaudeksi kesäkuussa 2018 Liverpoolissa järjestettävässä UNI Globalin maailmankongressissa. PAMin puheenjohtaja Ann Selin luopuu maailmanliiton puheenjohtajuudesta, mutta PAM jatkaa aktiivisena jäsenliittona työtä yhteisten tavoitteiden edistämiseksi.

Säälliset tuotantoketjut ja yritys vastuukysymykset ovat tärkeitä teemoja globaalitason työssä. PAM painottaa yritysten vastuuta läpi koko tuotantoketjun, koska niissä ilmenee yleisesti ihmisoikeusrikkomuksia. Erityisen heikossa asemassa ovat naiset, lapset ja siirtotyöläiset.

UNI Globalin, IndustriAllin ja vaatebrändien solmiman palo- ja rakennusturvallisuutta parantavan Bangladesh Accord –sopimuksen uusi kausi astuu voimaan keväällä 2018 ja PAM tekee työtä uusien suomalaisyritysten sitoutumiseksi Accordiin.

Ay-liike kohtaa vastustusta ja suoranaisia hyökkäyksiä monissa maissa ja siksi meidän on oltava yhtenäisiä ja vahvoja maailmanlaajuisesti. Keskeisiä globaalitason työkaluja ovat maailmanliittojen ja monikansallisten yritysten solmimat globaalit puitesopimukset sekä globaalit yrityskohtaiset työntekijäallianssit. Puitesopimuksella monikansallinen yritys sitoutuu tunnustamaan ammattiyhdistykset ja takaamaan järjestäytymisvapauden toimipaikoillaan.

Maailmanliittomme UNI Global ja IUF painottavat jatkossakin järjestämistyön tärkeyttä. Vain vahvistamalla jäsenpohjaa ja järjestäytymistä työpaikoilla, voimme aidosti olla globaali vastavoima monikansallisten yritysten hegemonialle.

SASKin ja suomalaisten ammattiliittojen solidaarisuustyö perustuu edelleen Decent Work -agendalle: vain vahvat, vapaat ja demokraattiset ammattiliitot pystyvät neuvottelemaan säälliset työolot ja elämiseen riittävän palkan jäsenilleen kehitysmaissa. Järjestäminen on keskeinen elementti kaikissa PAMin solidaarisuushankkeissa. SASKin uudella ohjelmakaudella vuosina 2018-2021 jatketaan PAMin käynnissä olevia hankkeita, käynnistetään mahdollisuuksien mukaan uusia, tehdään aiempaa enemmän yritys yhteistyötä ja panostetaan tuotantoketjut huomioiviin kokonaisuuksiin.

Ammattiosastojen solidaarisuusvastaavien ja liiton aktiivien sitoutumista kv-työhön ylläpidetään tiedottamalla ja tarjoamalla osallistumismahdollisuuksia erilaisiin tapahtumiin ja koulutuksiin sekä vinkkejä osaston solidaarisuustoiminnaksi.

PAM jatkaa Eurooppa-sihteeristöjen UNI Europan ja Effatin sekä FinUnionsin ja Pohjoismaisten sisarliittojen kanssa työtä sosiaalisten oikeuksien vahvistamiseksi. Euroopan komissio on osoittanut halua työntekijöiden aseman parantamiseen. Komissio esitteli vuonna 2017 Euroopan kansalaisten sosiaalisia oikeuksia vahvistavan aloitteen, niin sanotun sosiaalisten oikeuksien pilarin. Sosiaalisen pilarin myötä komissio yrittää mm. suitsia nollasopimusten käyttöä ja laajentaa työtä tekevien kansalaisten oikeutta työsuhteen muodosta riippumattoman sosiaaliturvan saatavuuteen. Pyrkimykset ovat tärkeitä, sillä eurooppalaisen

säätelyn puutteet lisäävät maiden välistä epätervettä työehtokilpailua. Tämä heikentää työntekijöiden hyvinvointia ja ruokkii ääri liikkeen kannatusta.

Sosiaalisen ulottuvuuden lisäksi EU:ssa etsitään uutta suuntaa sisämarkkinoiden, sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden, talous- ja rahaliiton sekä muiden rakenteiden parantamiseen. Suomen palkansaajaliikkeen tavoitteena on vahvistaa Suomen asemaa EU:n ytimessä, vahvan EU:n kehittäjänä.

Palvelualojen työntekijöiden edunvalvonnassa EU:ssa panostetaan aiemmin mainitun työnmurroksen aiheuttamiin muutoksiin. PAM ajaa oikeutta koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä reiluihin neuvottelu- ja sopimusjärjestelmiin muuttuvilla työmarkkinoilla. Eurooppa-sihteeristöjen kanssa puolustetaan toimivaa sosiaalidialogia. Eurooppalaisten yritysneuvostojen EWC:eiden asemaan vaaditaan parannusta ja EWC-lainsäädäntöön tiukennuksia.

PAM seuraa myös Brexit-neuvotteluja ja pyrkii varmistamaan, ettei työntekijöiden asema Britannian EU-eron jälkeen huonone esimerkiksi EWCeissä.

Strategisista valinnoista

Vuonna 2015 valmistuneen toimintaohjelman ja strategian seurauksena uudistettiin myös liiton työskentelytapoja ja aluerakennetta. Kaikessa liiton tekemisessä pyritään mahdollisimman suureen vaikuttavuuteen mm. kohdistamalla toimet valittuihin aiheisiin. Näistä kuudesta aihealueesta ohessa enemmän. Seuraava liittokokous on kesällä 2019 ja vuonna 2018 aloitamme strategiamme uudelleen pohdinnan ja päivittämisen.

Sosiaalisesti kestävä talouspolitiikka

Talouspolitiikassa on kansainvälisesti vallalla ay-liikkeen kannalta vaikea uusliberalistinen suuntaus. Vielä tällä hetkellä työantajat ja heidän puolellaan olevat poliittiset toimijat ovat ns. niskan päällä, kun he eri puolilla puhuvat yhteneväisin perustein ja toimivat samansuuntaisesti. Tämän onnistunut haastaminen yksin kotimaassa on mahdotonta. Vain riittävän vahvana kansainvälisenä toimijana ammattiyhdistysliike voi muuttaa talous- ja hyvinvointipolitiikan suunnan.

Tavoitteenamme on yhä vahvempi ammattiyhdistysliike sekä kotimaassa että globaalisti. Aiemmin strategiakaudella hanke perustaa Suomeen uusi keskusjärjestön kaatui. Tämä on tarkoittanut, että mm. liiton oma tutkimus- ja vaikuttamistyö ovat korostuneet. Näemme, että yhdessä keskusjärjestöt ja ammattiliitot ovat voimakkaampia kuin kukin yksin. Tuemme SAK:n mahdollisuuksia koordinoita liittojensa välistä yhteistyötä ja tehdä yhteistyötä muiden palkansaajien keskusjärjestöjen kanssa. Vuonna 2018 olemme aloitteellisia muiden ammattiliittojen suuntaan, jotta erityisesti oman keskusjärjestömme sisällä liittojen keskinäinen vuoropuhelu, yhteistyö ja solidaarisuus lisääntyisivät.

Toimeentulon riittävyys

Toimeentulon riittävyys takaa hyvinvointia. Riittävä ja kattava toimeentuloturva ja hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut ovat suomalaisen hyvinvointivaltion keskiössä. PAMin tavoitteena on tuloerojen kaventaminen mm. työllisyyttä parantamalla ja sosiaaliturvaa kehittämällä. Sosiaaliturvan muotoja mm. työttömyysturva, asumistuki, sairaus- ja vanhempainpäivärahat on edelleen kehitettävä niin, ettei väliinputoamista tule ja toimeentulotuesta tulee sen tarkoituksen mukaisesti viimesijainen/tilapäinen

tukimuoto. PAM osallistuu SOSTE:n ohjausryhmässä, jossa pohditaan ja kehitetään uusi perusturvamalli huomioiden pamin jäsenten toimeentulotarpeet.

PAM osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun pienten lasten vanhempien työssäkäynnistä ja tekee vaikuttamistyötä lastenhoitopalveluiden saatavuudessa. Päivähoitomaksuja täytyy suhteuttaa hoitoaikaan vielä paremmin ja samalla säilyttää päivähoitomaksujen kattomäärät. Tiedetään, että korkeat päivähoitomaksut voivat osaltaan vähentää pienten lasten vanhempien houkutusta palata työelämään. Vaikka päivähoitomaksuissa on tehty muutoksia ja uudistuksen myötä osa-aikaisesta varhaiskasvatuksesta peritään enintään 60 % kokoaikaisen hoidon maksusta, kun lapsi on korkeintaan 20 h/vko hoidossa, maksut tulisi vielä paremmin suhteuttaa käytön mukaan. Kokoaikaisetkin hyötyisivät uudistuksesta, koska maksaisivat päivähoidosta käytön mukaan. Tämä kannustaisi monia työntekoon. PAM osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun ja tekee vaikuttamistyötä asiassa.

Työlainsäädännön valmistelussa on nähty poikkeuksellisen voimakas pyrkimys työntekijöiden työsuhteturvan heikentämiseen. Pyrimme varmistamaan työntekijöille riittävän turvan myös lainsäädäntötasolla. Työehtosopimuksilla pyritään turvaamaan työntekijöiden oikeus kokoaikaiseen työhön ja sitä kautta riittävään toimeentuloon. Edunvalvonnan keskeisiä painopisteitä vuodelle 2018 on vastentahtoisen osa-aikatyön vähentäminen sekä työsuhteiden ulkopuolelle valuvan työn huomioon ottaminen eri sopimusaloilla. Liitossa on tunnistettava tilanteet, joissa työsuhteturvaa pyritään kiertämään keinotekoisilla järjestelyillä. Toisaalta liiton ja työehtosopimusten on elettävä ajassa, ja tarjottava yhä pirstaleisemmassa työelämässä työskenteleville työntekijöille riittävä turva. Työaikalain uudistaminen keskeytyi syksyllä 2017 ja valmistelua jatketaan vuonna 2018 liittokohtaisen neuvottelukierroksen jälkeen. Myös vuosilomalain uudistaminen toteutetaan vuonna 2018.

Työttömyysturvan turhat karenssit on purettava. Tarvitsemme laadukasta sosiaalista kuntoutusta ja työvoimapolitiikkaa, jolla luodaan työttömien työllistymispolkuja ja lisätään heidän osallisuutta yhteiskunnassa. PAM aktivoi työttömiä jäseniä järjestämällä erilaisia tilaisuuksia eri puolella Suomea yhteistyöllä aluetoimistojen kanssa ja tukemalla työttömien työnhakua Tatsin tarjoamalla työhönvalmentajan palveluksella sekä kortti- ja passikoulutuksilla. Lisäksi tiedotetaan työttömien asuinalueen työttömien palveluista ja toimijoista.

Palvelualojen rakennemuutos ja työn monimuotoistuminen

Digitalisaatio, automatisaatio, robotisaatio ja globalisaatio muuttavat väistämättä työelämää. Perinteiset työvoimavaltaiset toimialat käyttävät tulevaisuudessa yhä enemmän erilaisia globaaleja sovellutuksia sekä asioiden Internetiä henkilötyövuosien sijaan. Lisäksi digitalisaatioon vahvasti kytköksissä oleva alustatalous on jo nyt muuttanut palvelualaa merkittävästi (mm. Airbnb sekä Uber). Tulevaisuudessa esimerkiksi yhä useamman tukkukaupan varastointi on automatisoitua ja dynaamista. Vähittäiskaupassa myyjien määrän on puolestaan ennustettu vähenevän ja työtehtävien painottuvan yhä enemmän asiakkaiden neuvontaan ja opastukseen.

Suomessa nämä muutokset ovat näkyneet muun muassa siinä, että monien perinteisten toimijoiden kannattavuus on heikentynyt tai ne ovat poistuneet markkinoilta kokonaan. Samaan aikaan verkkokaupan suosio on lisääntynyt ja päivittäistavarakaupan myynti on jo pitkään keskittynyt isoihin myymälöihin.

Muuttuvassa tilanteessa tehtävänä on huolehtia työntekijöiden edunvalvonnasta sekä osallistua aktiivisesti palvelualojen kehittämiseen. Vuonna 2018 jatkamme palvelualojen elinkeinopoliittisten tavoitteiden kirkastamista ja valmistelemme liiton elinkeinopoliittiset linjaukset.

Työelämän muutokset sekä muuttuvat tavat tehdä töitä haastavat myös ammattiliitot ajattelemaan toimintaansa uudella tavalla. Tavoitteemme on löytää uusia tapoja auttaa ja tukea uudentyyppistä työtä tekeviä työntekijöitä. Työehtosopimuksien ja lainsäädännön on tarjottava turvaa työntekijöille myös tulevaisuudessa eikä työturvallisuuteen liittyviä kysymyksiä saa ohittaa.

Digitalisaation myötä IT-taitojen merkitys korostuu kaikilla toimialoilla ja kaikissa työtehtävissä. Valitettavan usein kuitenkin heikoimmassa asemassa olevat ja heikoimmilla taidoilla varustetut työntekijät ovat juuri niitä, joille työnantajat eivät tarjoa koulutusta.

Vuoden 2018 alusta toteutettava ammatillisen koulutuksen reformi muuttaa merkittävästi sekä opiskelua että työpaikkojen toimintatapoja. Jatkossa yhä useamman opiskelijan oppiminen siirtyy luokkahuoneesta työpaikoille. Uudistuksella tulee olemaan suuri vaikutus ainakin niiden työntekijöiden rooliin, joiden työtehtäviin sisällytetään aiempaa enemmän työssäoppijoiden ohjausta. Työnantajien on huolehdittava, että työntekijöillä on riittävästi osaamista ja resursseja työssäoppijoiden ohjaamiseen. Lisäksi on taattava, että työssäoppijoita kohdellaan oikein ja heidän oppimis- ja osaamistavoitteensa täyttyvät.

Järjestäminen

Liitto on yhtä kuin jäsenet ja liiton voima on sen jäsenissä. Järjestämisestä on tullut osa liiton jokapäiväistä toimintaa. Järjestäminen aloitettiin PAMissa vuonna 2016 järjestämistyön pohjan luomisella. Ensimmäisistä järjestämiskampanjoista on saatu vuoden 2017 aikana arvokasta kokemusta ja oppia. Aktiiveja ja ammattiosastoja on koulutettu järjestämiseen. Järjestämiskoulutus on nyt jatkuvaa toimintaa, ja esimerkiksi tuoret luottamushenkilöt koulutetaan järjestämiseen.

Liiton työntekijöillä on keskeinen rooli työpaikkojen järjestämisessä sekä tuke ammattiosastojen suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Alueilla tehdään järjestämistyötä jäsenistön parissa. Vuonna 2018 toteutetaan yksi tai useampi valtakunnallinen järjestämiskampanja.

Liittokokouksen päätöksen mukaisesti jatketaan kartoitettujen yli 50 työntekijää työllistävien työpaikkojen kontaktointia. Lisäksi järjestämiskohteeksi otetaan muutamia työpaikkoja, joissa työskentelee yli 50 työntekijää.

Järjestäytyneellä työpaikalla enemmistö työntekijöistä on järjestäytynyt, luottamushenkilöorganisaatio toimii, jäseniimi on perustettu, työntekijöistä merkittävä osa on aktiivisia ja työntekijöiden yhteinen valmius mahdollistaa työntekijälähtöisen sopimisen.

Työmarkkinoiden tasa-arvo

Heikko työmarkkina-asema liittyy usein yleistyneisiin ilmiöihin kuten mm. työntekijöiden ulkoistaminen yrittäjiksi, alustatalouteen liittyvä työn ja yrittäjyyden rajanvedon hämärtyminen, nollatyösuhteet ja vuokratyön erilaiset muodot. Yhteistä näille ja muille vastaaville on, että työntekijän etuudet ja oikeudet ovat vaarassa. Liiton tietoon nämä tulevat pääosin valtakunnallisessa työsuhdeneuvonnassa tai riita-asioina. Tapausten pohjalta nostetaan esille riita-asioita, jotka viedään tuomioistuimen ratkaistavaksi ennakkopäätöksen saamiseksi. Saatua tietoa analysoidaan ja hyödynnetään koulutuksissa sekä tiedotuksessa.

Työmarkkinoiden tasa-arvo on erittäin tärkeä arvo PAMille. Naisten alemmaa palkkatasoon ja huonompaan palkkakehitykseen vaikuttaa mm. osa-aikatyö ja naisille keskittyvät perhevapaat. Työn ja perheen

yhteensovittaminen on tällä hetkellä taakka mm. sääntelyn purkamisen vuoksi. Esimerkiksi vuoro- ja yötyö on lisääntyneet sellaisilla aloilla, joissa työvuorosuunnittelu on vielä lastenkengissä. Liitto kiinnittää yhdessä SAK:n kanssa yhä enemmän alojemme työ- ja perhe-elämän yhteensovittamismahdollisuuksiin. Hallitus käynnisti hiljattain perhevapaa-uudistuksen valmistelutyön, johon SAK:lla on jo valmis oma malli. Uudistuksen lisäksi on vaikuttamistyössä kiinnitettävä huomiota myös lastenhoitopalveluiden saatavuuteen.

Työmarkkinoiden tasa-arvo ei toteudu monien erityisryhmien kohdalla, esim. nuorten, osatyökyvyttömiä, maahanmuuttajien - erityisesti työperäisen hyväksikäytön uhrien, ihmiskaupan uhrien ja paperittomien kohdalla. PAM tekee vuonna 2018 vaikuttamistyötä ja nostaa keskusteluun näiden ihmisten heikon työmarkkina-aseman.

Työhyvinvointi ja työssäjaksaminen

Työntekijöiden työhyvinvointia tukevilla toimenpiteillä on vahva yhteys työntekijöiden tuloksellisuuteen ja yrityksen tuottavuuteen. Työhyvinvointiin vaikutetaan paitsi fyysisen työympäristön parannuksilla myös huolehtimalla työyhteisön hyvästä työilmapiiristä ja ennen kaikkea hyvästä johtamisesta ja esimiestyöstä.

Strategian ja toimintaohjelman mukaisesti PAM tuo viestinnässä, ohjeistuksissa ja koulutuksessa esiin työntekijän hyvinvoinnin merkitystä työntekijän työmotivaation ja tuottavuuden ylläpitämisessä. Kehittämistoimenpiteet työpaikoilla voidaan kohdistaa yksilön terveyden, työkyvyn ja voimavarojen tukemiseen, työn ja työympäristön kehittämiseen sekä työntekijöiden ammatillisen osaamisen edistämiseen. Saman tasoinen työterveyshuolto kaikille työntekijöille työsuhteen laadusta riippumatta ja joustavammat käytännöt sairauspoissaoloissa, esimerkiksi omailmoituksen käyttöönotto, ovat välineitä, joilla työnantaja voi parantaa työntekijöiden hyvinvointia.

Eräs keino työhyvinvoinnin lisäämiseen on työntekijälähtöiset ja nykyistä joustavammat työaikajärjestelyt. Tämä tarkoittaa mahdollisuutta huomioida työpaikkojen työvuorosuunnittelussa työntekijöiden yksilölliset tarpeet kuten perhetilanteeseen, harrastuksiin ja terveydentilaan liittyvät toiveet ja rajoitteet. Ainakin pienemmissä työyhteisöissä kannattaa kokeilla kollektiivista työvuorosuunnittelua, jolloin pelisäännöt paikallisesti sopimalla kaikki työntekijät pääsevät vaikuttamaan työyhteisönsä työaikajärjestelyihin.

Hyvä lähiesimiestyö vaikuttaa positiivisesti tuloksellisuuteen ja työhyvinvointiin. Hyvä esimiestyö ei synny itsestään vaan esimiehet tarvitsevat tukea työhönsä. Toimiva organisaatorakenne tukee parhaimmillaan niin esimiestyötä kuin työntekijöiden oma-aloitteisuutta ja itsenäisyyttä. Liitto kokeilee vuonna 2018 jäsenistömme lähiesimieskoulutusta.

Sovittelun merkitys työyhteisössä syntyvien riitaisuuksien ratkaisussa on lisääntynyt. Restoratiivisen työyhteisösovittelun keinoin on mahdollista parantaa työilmapiiriä, ehkäistä riitaisuuksien syntymistä ja edistää niiden varhaista ratkaisemista. Vuonna 2018 ratkaisuryhmä lisää edelleen osaamistaan sovittelumenetelmien käytössä. Vuoden 2018 eräänä painopisteenä on yhteistyössä yritysten kanssa edistää sovittelun käyttöä työpaikalla tapahtuvassa riitaisuuksien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisussa.

		Tammikuu		
2	Ti	09.01.	Johtoryhmä	Helsinki
3	Ma	15.01.	SAK:n hallitus	
3	Ti	16.01.	PAMin hallitus	Helsinki
4	Ti	23.01.	Johtoryhmä	Helsinki
5	Ti	30.01.	Johtoryhmä	Helsinki
5	Ke	31.01.	PAMin hallitus	Helsinki
		Helmikuu		
6	Ma	05.02.	SAK:n hallitus	
6	Ti	06.02.	Johtoryhmä	Helsinki
7	Ti	13.02.	Johtoryhmä	Helsinki
7	Ke	14.02.	Ystävänäpäivävastaanotto	Helsinki
7	Pe	16.02.	PAMin hallitus	Helsinki
8	Ti	20.02.	Johtoryhmä	Helsinki
9	Ti	27.02.	Johtoryhmä	Helsinki
		Maaliskuu		
10	Ma	05.03.	SAK:n hallitus	
10	Ti	06.03.	SAK:n hallitus	
10	Ke	07.03.	Johtoryhmä	Helsinki
11	Ti	13.03.	PAMin hallitus	Helsinki
12	Ti	20.03.	Johtoryhmä	Helsinki
13	Ti	27.03.	Johtoryhmä	Helsinki
		Huhtikuu		
14	Ti	03.04.	Johtoryhmä	Helsinki
15	Ma	09.04.	SAK:n hallitus	
15	Ti	10.04.	Johtoryhmä	Helsinki
16	Ti	17.04.	PAMin hallitus	Helsinki
16	Ti	24.04.	Johtoryhmä	Helsinki
		Toukokuu		
18	Ke	02.05.	Johtoryhmä	Helsinki
19	Ma	07.05.	SAK:n hallitus	
19	Ti	08.05.	Johtoryhmä	Helsinki
20	Ma	14.05.	Johtoryhmä	Helsinki
20	Ke	16.05.	PAMin valtuusto	Helsinki
20	To	17.05.	PAMin valtuusto	Helsinki
21	Ti	22.05.	Johtoryhmä	Helsinki
21	To	24.05.	SAK:n edustajisto	
21	Pe	25.05.	SAK:n edustajisto	
22	Ke	30.05.	PAMin hallitus	Helsinki
		Kesäkuu		
23	Ma	04.06.	SAK:n hallitus	
23	Ti	05.06.	Johtoryhmän kokous	Helsinki
24	Ti	12.06.	Johtoryhmä	Helsinki
		Elokuu		
32	Ti	07.08.	Johtoryhmä	Helsinki
33	Ma	13.08.	SAK:n hallitus	
33	Ti	14.08.	Johtoryhmä	Helsinki
34	Ti	21.08.	PAMin hallitus	Helsinki
35	Ti	28.08.	Johtoryhmän kokous	
35	Ke	29.08.	Johtoryhmän kokous	
		Syyskuu		
36	Ma	03.09.	SAK:n hallitus	
36	Ti	04.09.	Johtoryhmä	Helsinki

37	Ma	10.09.	Johtoryhmä	Helsinki
38	Ti	18.09.	PAMin hallitus	Helsinki
39	Ti	25.09.	Johtoryhmä	Helsinki
Lokakuu				
40	Ma	01.10.	SAK:n hallitus	
40	Ti	02.10.	SAK:n hallitus	
40	Ke	03.10.	Johtoryhmä	Helsinki
41	Ti	09.10.	Johtoryhmä	Helsinki
42	Ti	16.10.	Johtoryhmä	Helsinki
43	Ti	23.10.	PAMin hallitus	Helsinki
44	Ti	30.10.	Johtoryhmä	Helsinki
Marraskuu				
45	Ma	05.11.	SAK:n hallitus	
45	Ti	06.11.	Johtoryhmä	Helsinki
46	Ti	13.11.	Johtoryhmä	Helsinki
47	Ma	19.11.	Johtoryhmä	Helsinki
47	Ti	20.11.	PAMin valtuusto	Petäys
47	Ke	21.11.	PAMin valtuusto	Petäys
47	To	22.11.	SAK:n edustajisto	
47	Pe	23.11.	SAK:n edustajisto	
48	Ti	27.11.	PAMin hallitus	Helsinki
Joulukuu				
49	Ti	04.12.	Johtoryhmä	Helsinki
49	Ma	10.12.	SAK:n hallitus	
50	Ti	11.12.	Johtoryhmä	Helsinki
Lokakuu				
	La	06.10.	SAK:n Kunnan työn päivä	

Kurssikalenteri 2018 (luonnos 24.10.2017)	Paikkakunta	1. jakso	2. jakso
KEVÄT			
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten	Helsinki	16.-18.1.	14.-15.2.
PERUSKURSSI: Työsuojelu	Helsinki	16.-18.1.	14.-15.2.
TÄYDENNYS: Viestintävalmennus 4 osaa	Helsinki	17.-18.1,14-15.3	23.-24.5,13-14.6.
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten	Joensuu	23.-25.1.	21.-22.2.
PERUSKURSSI: Työsuojelu	Joensuu	23.-25.1.	21.-22.2.
KILJAVA: Toimivat ja terveelliset työajat	Nurmijärvi	24.1-26.1.	
KILJAVA: Yhteistoimintatiedon kurssi	Nurmijärvi	24.1.-26.1.	
JATKOKURSSI: Työsuojelu	Nurmijärvi	29.1-2.2.	5.3.-9.3.
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten	Turku	6.-8.2.	28.2.-1.3.
PERUSKURSSI: Työsuojelu	Turku	6.-8.2.	28.2.-1.3.
KILJAVA: Työoikeuden peruskurssi	Nurmijärvi	26.2-2.3.	
VERKKO: Sampsan talouskoulu luottamushenkilöille	Verkko	1.3.	
JATKOKURSSI: Luottamusmiehet	Petäys	5.3.-9.3.	16.-20.4.
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten	Tampere	6.-8.3.	11.-12.4.
PERUSKURSSI: Työsuojelu	Tampere	6.-8.3.	11.-12.4.
KILJAVA: Luottamusmiehen työsuojeluosaaminen	Nurmijärvi	14.3-15.3.	
Päätoimisten PERUSKURSSI: Luottamusmies	Petäys	20.3.-22.3.	18.-19.4.
Päätoimisten PERUSKURSSI: Työsuojelu	Petäys	20.3.-22.3.	18.-19.4.
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: Turvallisuusala		21.-23.3.	
TÄYDENNYS: Luottamusmiehen liiketoimintaosaaminen 1	Helsinki	27.-28.3.	
JÄRJESTÖKOULUTUS: Järjestämisen kehittäminen	Helsinki	5.-6.4.	
ESIMIEHET: Työhyvinvointikortti	Helsinki	10.4.	
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: Marava	Jyväskylä	11.4-13.4.	
KILJAVA: Paikallinen sopiminen	Nurmijärvi	24.4-27.4.	
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten (tupla)	Helsinki	25.-27.4.	14.-15.5.
PERUSKURSSI: Työsuojelu	Helsinki	25.-27.4.	14.-15.5.
ESIMIEHET: Voimia esimiestyöhön	Petäys	18.-20.5.	
TÄYDENNYS: Luottamusmiehen liiketoimintaosaaminen 2	Helsinki	5.-6.6.	
GENEVE-koulu	TSL	kevät	
YGAP	TSL	kevät	
VERKKO: ETUI English online	Verkko	Huhti & syyskuu	
TÄYDENNYS: Johdatus työyhteisösovitteluun	Petäys	3.-4.5.	7-8.6.
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: Apteekki (+kiky päivä)	Petäys	7.-9.5.	
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: KiPA palkkausjärjestelmä	Helsinki	8.5.	
KILJAVA: Luottamushenkilön oma jaksaminen	Nurmijärvi	31.5-1.6.	
TÄYDENNYS: Paikallisen sopimisen työpaja		auki	
ESIMIEHET: Ajanhallinta		auki	
ESIMIEHET: Lähiesimiehen tutkinto		auki	
SYKSY			
KILJAVA: Työn tutkimuksen perusteet	Nurmijärvi	21.8.-23.8.	
JATKOKURSSI: Työsuojelu	Tampere	27.8.-31.8.	1.10.-5.10.
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten	Oulu	28.8.-30.8.	19.-20.9.
PERUSKURSSI: Työsuojelu	Oulu	28.8.-30.8.	19.-20.9.
KILJAVA: Luottamushenkilön oma jaksaminen	Nurmijärvi	28.-29.8.	
ESIMIEHET: Monimuotoisuuden johtaminen	Helsinki	5.-6.9.	17.-18.10
KILJAVA: Yritystalous	Nurmijärvi	5.9-7.9.	
KILJAVA: Tuottavuus ja hyvinvointi	Nurmijärvi	10.9-14.9.	
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten	Turku	11.-13.9.	3.-4.10.
PERUSKURSSI: Työsuojelu	Turku	11.-13.9.	3.-4.10.

ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: Kiinteistöpalvelu	Petäys	19.9-21.9.	
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: Kauppa	Vantaa	26.9-28.9.	
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: ALV	Vantaa	26.9-28.9.	
NUORET: Pamilaiset nuoret vaikuttajat		auki	
JÄRJESTÖKOULUTUS: Järjestämisen kehittäminen	Helsinki	1.-2.10.	
JATKOKURSSI: Luottamusmiehet	Helsinki	8.-12.10.	5.-9.11.
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten (vain LM)	Tampere	16.-18.10.	7.-8.11.
TÄYDENNYS: Työyhteisösovittelun kertaus	Petäys	25.-26.10.	
ESIMIEHET: Työhyvinvointikortti		29.10.	
KILJAVA: Paikallinen sopiminen	Tampere	29.10-1.11.	
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: Apteekin LM päivä	Helsinki	10.10.2017	
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: Apteekin LM päivä	Tampere	11.10.2017	
ALAKOHTAINEN TÄYDENNYS: Apteekin LM päivä	Oulu	12.10.2017	
PERUSKURSSI: Luottamusmiesten	Helsinki	30.10.-1.11.	15.-16.11.
PERUSKURSSI: Työsuojelu	Helsinki	30.10.-1.11.	15.-16.11.
KILJAVA: Työoikeuden täydennys	Nurmijärvi	5.11.-9.11.	
TÄYDENNYS: Luottamusmiehen liiketoimintaosaaminen 1	Helsinki	13.-14.11.	
PERUSKURSSI: Monimuoto (LM ja TS)			
YMPÄRI VUODEN			
VERKKO: Perehdytys luottamushenkilöille	avoin haku	12/17 ->	
VERKKO: Työoikeuden verkkokurssi EDITA	kutsu	aikataulu?	
VERKKO: Valmiina työnhakuun	helmikuu		
VERKKO: Up Partners	eri aikoja		
VERKKO: Työhyvinvoinnin sparraustunnit ttk		ttk	
VERKKO: TES Perusteet	avoin haku	01/18 ->	
VERKKO: Erimielisyysmuistio tutuksi	avoin haku	kevällä	
VERKKO: Paikallinen sopimisen perusteet	avoin haku	syksyllä	
VERKKO: Jäsenen perehdytys	avoin haku	auki	
VERKKO: Valtuuston kokouskoulutus	avoin haku	auki	
VERKKO: Ammattiosastojen kokouskoulutus	avoin haku	auki	
OPINTO-OHJAUS: Henkilökohtainen opinto-ohjaus	puhelinsoitto		
TYÖNOHJAUS		tarpeen mukaan	

**Palvelualojen
ammattiliitto**

Servicefacket

www.pam.fi